

Andrzej-Ludwik Włoszczyński

projekt
ORLI DOM
TOM II

© Copyright by Andrzej-Ludwik Włoszczyński, 2011 r.
© Copyright by Wydawnictwo internetowe e-bookowo, 2016 r.

Grafika na okładce: Andrzej-Ludwik Włoszczyński
Projekt okładki: Andrzej-Ludwik Włoszczyński

ISBN 978-83-7859-765-0

Autor: Andrzej-Ludwik Włoszczyński
Kontakt: tel. 602 229 544, alw@e-alw.com

Wydawca: Wydawnictwo internetowe e-bookowo
www.e-bookowo.pl
Kontakt: wydawnictwo@e-bookowo.pl

PATRONAT:

Muzeum
Narodowe
w Gdańsku

Muzeum Hymnu Narodowego w Będminie,
Oddział Muzeum Narodowego w Gdańsku

PATRONAT MEDIALNY:

Signs.pl portal polskiej reklamy wizualnej

Bussines & Beauty Magazyn

Visual Communication

Wszelkie prawa zastrzeżone.
Kopiowanie, rozpowszechnianie części lub całości
bez zgody wydawcy zabronione.

Wydanie I 2016 r.

Andrzej-Ludwik Włoszczyński

projekt
ORLI DOM
TOM II

SPIS TREŚCI

Drogi Czytelniku	7
CZYM JEST GODŁO	8
Godło, księga i ochrona	9
O problemach z godłem	9
Kwestia interesowności	10
Godło vs godło heraldyczne	11
Godło czy herb	12
„Godło” powodem zamieszania	13
Co oznacza słowo „godło”?	14
Normowanie przez zamieszanie	18
CZĘŚĆ II GODŁO WOJEWODY	21
Wprowadzenie	22
Województwa – obraz sytuacji	23
Dolnośląski Urząd Wojewódzki	24
Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki	24
Łódzki Urząd Wojewódzki	25
Lubelski Urząd Wojewódzki	25
Lubuski Urząd Wojewódzki	26
Małopolski Urząd Wojewódzki	26
Mazowiecki Urząd Wojewódzki	26
Opolski Urząd Wojewódzki	27
Podkarpacki Urząd Wojewódzki	27
Podlaski Urząd Wojewódzki	27
Pomorski Urząd Wojewódzki	28
Śląski Urząd Wojewódzki	28
Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki	29
Świętokrzyski Urząd Wojewódzki	29
Wielkopolski Urząd Wojewódzki	30
Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki	30
Reasumując	30
Stan po 3 latach	31
Dolnośląski Urząd Wojewódzki	32
Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki	32
Łódzki Urząd Wojewódzki	33
Lubelski Urząd Wojewódzki	33

Lubuski Urząd Wojewódzki	33
Małopolski Urząd Wojewódzki	34
Mazowiecki Urząd Wojewódzki	34
Opolski Urząd Wojewódzki	34
Podkarpacki Urząd Wojewódzki	34
Podlaski Urząd Wojewódzki	35
Pomorski Urząd Wojewódzki	35
Śląski Urząd Wojewódzki	35
Warmińsko-Mazurski Urząd Wojewódzki	35
Świętokrzyski Urząd Wojewódzki	36
Wielkopolski Urząd Wojewódzki	36
Zachodniopomorski Urząd Wojewódzki	36
Reasumując	36
Jak temu zaradzić	38
Tarcze herbów wojewódzkich	44
Różne proporcje	44
Różny kształt tarczy herbowej	46
Katalog 16 godeł wojewodów	49
Prezentacja 16 godeł wojewodów	50
Godło Wojewody Dolnośląskiego	51
Godło Wojewody Wielkopolskiego	52
Godło Wojewody Opolskiego	53
Godło Wojewody Mazowieckiego	54
Godło Wojewody Pomorskiego	55
Godło Wojewody Lubelskiego	56
Godło Wojewody Podkarpackiego	57
Godło Wojewody Małopolskiego	58
Godło Wojewody Świętokrzyskiego	59
Godło Wojewody Zachodniopomorskiego	60
Godło Wojewody Śląskiego	61
Godło Wojewody Kujawsko-pomorskiego	62
Godło Wojewody Warmińsko-Mazurskiego	63
Godło Wojewody lubuskiego	64
Godło Wojewody Podlaskiego	65
Godło Wojewody Łódzkiego	66
CZĘŚĆ III GODŁO MINISTRA	67
Wprowadzenie	68
Cztery punkty styku	68
Nagłówki stron www	69
Jak to u nas	69

Minęło kilka lat	74
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów	74
Ministerstwo Gospodarki	77
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego	80
Ministerstwo Spraw Zagranicznych	81
Ministerstwo Edukacji Narodowej	82
Ministerstwo Spraw Wewnętrznych	84
Ministerstwo Cyfryzacji	85
Ministerstwo Zdrowia	86
Ministerstwo Rolnictwa	87
Ministerstwo Sportu i Turystyki	88
Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej	89
Ministerstwo Obrony Narodowej	89
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego	90
Ministerstwo Sprawiedliwości	91
Ministerstwo Finansów	92
Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	93
Ministerstwo Rozwoju	93
Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa	93
Ministerstwo Skarbu Państwa	94
Ministerstwo Środowiska	95
Ministerstwo Gosp. Morskiej i Żeglugi Śródlądowej	96
Reasumując	96
Nagłówki blankietów listowych	97
Od lewej, ale na osi	97
Na osi blankietu listowego	98
Od lewej w chorągiewkę	98
Od lewej, znak na osi	101
Zadaję pytanie Kancelarii Premiera	104
Jak to robią w innych krajach	110
Niemcy	111
Szwajcaria	112
Holandia	113
Hiszpania	114
Norwegia	115
Chile	116
Estonia	117
Wielka Brytania	118
Czego brakuje i jak rozwiązać problem	119
Co z tego wynika?	126
Koncepcja godeł i CI dla rządu	130

Stan aktualny	131
Proponowana zmiana	132
Corporate identity dla rządu	133
Godło ministra	136
Godło Ministra	137
Godło Służb	138
Pole ochronne	139
Barwy	140
Typografia – kroje pisma	141
Typografia – kroje pisma	142
Typografia – przykłady	143
Typografia – przykłady	144
Typografia – przykłady	145
Pozycjonowanie – zasady	146
Pozycjonowanie – przykłady	147
Stosowanie – nagłówki www	148
Stosowanie – papeteria ministra/wojewody	149
Stosowanie – papeteria ministerstwa/urzędu woj.	150
Dodatek odautorski	151

Drogi Czytelniku,

trafia oto do Twoich rąk drugi tom „projektu Orli Dom”. Być może to, co w nim przeczytasz i zobaczysz wyda Ci się zaskakujące, może kontrowersyjne. Pamiętaj jednak o celu, jaki sobie postawiłem w pierwszym tomie „projektu Orli Dom” (e-book). W niniejszej książce rozwijam koncepcję i wchodzę na pole minowe – herb / orzeł, jako oznakowanie urzędów centralnych.

W niniejszej książce znajdziesz Drogi Czytelniku kompilację z kolejnych 2 tomów dokumentacji, a także materiały uzupełniające, powstałe na potrzeby tej książki. W części II Godło wojewody (I częścią jest e-book „projekt Orli Dom”) przedstawiam koncepcję godeł dla szczebla wojewódzkiego administracji rządowej. W części III Godło ministra, wchodzę w problematykę identyfikacji wizualnej struktury rządowej.

Nie minę się z prawdą jeśli powiem, że „projekt Orli Dom” jest jedynym takim opracowaniem w Polsce, nie tylko przedstawiającym stan obecny, ale i prezentującym rozwiązania, to fakt. Nie są to oczywiście rozwiązania kompleksowe, wiele tematów pominąłem, bowiem pomimo zajmowania się tym projektem od 2006, nie do wszystkich zastosowań mam szerszy dostęp. Z drugiej strony, nie ma potrzeby zajmowania się zbyt szczegółowo wszystkimi detalami. Tym bardziej, że jest to projekt koncepcyjny, bez ambicji do kompleksowego i szczegółowego ujęcia problemu w każdym calu. Nie mam także możliwości stworzenia pełnego audytu wykorzystania godła / herbu, z uwzględnieniem wszystkich pól eksploatacji. Staram się jednak ten stan obecny w miarę możliwości przedstawić w dość długiej, bo 10 letniej, cezurze czasowej.

Drogi Czytelniku, czytając tę książkę miej proszę także na uwadze, że w roku 2017 przypada 90 rocznica wprowadzenia herbu Orła Białego, projektu profesora Zygmunta Kamińskiego, jako godła państwowego Rzeczypospolitej Polskiej. A jak jest zobaczysz sam. Może najwyższy czas unormować jego formę i posługiwanie się nim, dla dobra wizerunku państwa.

CZYM JEST GODŁO

GODŁO, KSIĘGA I OCHRONA

Luty 2016, w piśmie Rzeczpospolita ukazał się artykuł Wiktora Ferfeckiego „*Godło lepiej chronione*”¹. Warto odnieść się do postawionych w artykule tez i wyjaśnić nietrafności.

O PROBLEMACH Z GODŁEM

„Zdaniem senatorów takich problemów nie było by, gdyby istniała księga znaku symboli narodowych.”

Brawo. Jeżeli mówimy o stosowaniu godła, w praktyce urzędów i instytucji państwowych, pełna zgoda. Jeżeli jednak mowa również o wykorzystaniu komercyjnym, nie skierowanym do urzędów i jednostek państwowych, to widzę już problem. Bo albo zostanie wyrzucony zapis o artystycznym przetworzeniu, albo będzie to, co jest. Niestety wyrzucenie tego zapisu ma też swoje wady – zwyczajny obywatel może mieć ograniczone prawo posługiwania się orłem, także innym niż ustawowy.

I tu pojawia się teza dziwaczna. Prof. Sławomir Górczyński, prezes Polskiego Towarzystwa Heraldycznego, stawia, bardzo dyskusyjną i zwyczajnie nieprawdziwą, tezę.

„Gdyby taka księga powstała, byłaby sprzeczna z konstytucją”

Pytanie w jaki sposób? Na czym prof. Górczyński opiera swoją tezę? Nie wiem. Nie jestem w stanie znaleźć jakiegokolwiek kolizji, między księgą (manuałem posługiwania się znakiem / godłem) a Konstytucją. W której to Konstytucji godło jest opisane bardzo skrótowo, a jego szerszą wykładnię i załącznik z wzorem przynosi dopiero akt niższy – Ustawa o godle. Ale i w tym akcie sprzeczności dla powstania księgi nie znajduję. Księga znaku / brandbook / manual, czy jak tam jeszcze inaczej ją nazwiemy, to nic innego, jak instrukcja obsługi zaakceptowanego wzorca znaku / godła. Jest więc li tylko dodatkiem wspomagającym. Nie ma żadnej potrzeby o niej wspominać w akcie

¹ Rzeczpospolita, Publikacja: 16.02.2016, aktualizacja: 17.02.2016, <http://www.rp.pl/Polityka/302169845-Godlo-lepiej-chronione.html#ap-3>

prawnym rangi Konstytucji. Było by to zresztą naprawdę dziwne i niespotykane. Od tego są akty wykonawcze.

Powiem więcej, księga znaku/godła może zawierać także unormowania szczegółowe użycia godła, na przykład na tablicach owalnych (nie uregulowana sprawa wzorca, od 1955 r). Szerzej, o tablicach, piszę w tomie III „projektu Orli Dom”. To oczywiście jeden, ale nie jedyny, przykład tego co może zostać skodyfikowane w księdze znaku / godła. Mogą się tam znaleźć również elementy tak, zdawać by się mogło, marginalne, jak zasady składania flagi państwowej, czy też sposoby jej wywieszania. Jednak bezsprzecznie najważniejszym elementem księgi była by prezentacja wersji godła (a co za tym idzie dostępność plików elektronicznych) oraz specyfikacja barw dla różnych przestrzeni barwnych. Przykład takiej księgi wraz z opisami powstał w ramach Projektu Orli Dom i jego pierwszy tom jest dostępny w formie e-booka, a drugi właśnie czytasz.

KWESTIA INTERESOWNOŚCI

Prof. Michał Seweryński z PiS, przewodniczący senackiej Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji, ujmuje to tak: *„Dlaczego teraz ma się udać? Seweryński wyjaśnia, że potrzeba jest pałaca, bo znaki narodowe coraz częściej są nadużywane. – Jest sporo interesowności w podejściu do symboli, bo na tym robi się po prostu pieniądze – mówi.”*

I mnie akurat zupełnie ta interesowność nie dziwi, ani w Polsce, ani na świecie. Jest najzupełniej normalna. Z drugiej strony tą interesowność można doskonale wykorzystać do propagowania właściwego kształtu godła, byle nie w sposób zbyt ograniczający czy zakazujący. Jednak by się tak stało trzeba rzeczywiście opracować księgę godła / godeł, zawierającą pełną ich standaryzację, co pokazuje od kilku lat mój projekt Orli Dom. Taka standaryzacja niewątpliwie pomoże w opanowaniu chaosu z wyglądem godła, nie łudził bym się jednak, co do zatrzymania owej interesowności, czyli komercyjnego wykorzystywania orła białego. Proszę pamiętać iż standaryzacja wprowadzi określony sztywno wzór i tylko jego będą dotyczyły uregulowania. Zatem nadal można będzie wykorzystywać w działaniach komercyjnych wzory orłów historycznych

lub artystycznie przetworzonych. Błędem jednak, moim zdaniem, było by zamknięcie tej furtki.

GODŁO vs GODŁO HERALDYCZNE

Pojęcie „godło” objaśniam obrazowo i szerzej dalej, w rozdziale „Godło czy herb”. Zatem tutaj w skrócie.

*„Zauważa [prof. Sławomir Górczyński, prezes Polskiego Towarzystwa Heraldycznego], że w ustawie zasadniczej jest błąd. **Zgodnie z zasadami sztuki heraldycznej sam orzeł jest godłem, a w połączeniu z czerwoną tarczą – herbem. Jednak konstytucja te pojęcia miesza. Zdaniem profesora nieścisłości są też w ustawie o znakach narodowych.**”*

Otóż moim zdaniem nieścisłości leżą w zupełnie innym miejscu, niż wskazuje to prof. Górczyński. „Godło” to inaczej „znak”, w sensie ogólnym. Godłami są: herb, barwy, flaga, chorągiew Rzeczypospolitej. I tak też było w międzywojennych zapisach. Pan prof. Sławomir Górczyński, jako heraldyk, ma na myśli „godło heraldyczne”, aliści mamy jeszcze całą masę innych godeł, nie heraldycznych np. „godło państwowe”, „godło uczelniane”, „godło klubu sportowego”, „godło firmowe” etc. Zatem, w tym konkretnym wypadku, odnosimy się do znaku / godła ogólnie, jako znaku Polski. I w tym wypadku żadnego błędu w Konstytucji i Ustawie nie mamy, poza brakiem doprecyzowania, o które z godeł chodzi – godłem Polski jest herb. Ogólne określenie „godło”, bez dookreślenia (heraldyczne, firmowe, państwowe) owszem może stwarzać problem, jeśli będziemy odnosić je tylko do nam bliskiej profesji, zachowując dookreślenie jedynie w domyśle. Wychodzi więc na to, że zależnie od profesji, nie precyzując jakie godło mamy na myśli, sami stworzymy zamieszanie. Choć przyznam, że, dla mnie, określenie „godłem Polski” jest nad wyraz precyzyjne, bo oznacza jednoznacznie - znakiem Polski - znakiem, nie znakiem heraldycznym / godłem heraldycznym. Mamy tu zatem klasyczne nieporozumienie. Konstytucja jest aktem prawa, wskazuje znak państwa, którym może, bo nie musi, być znak heraldyczny. Warto mieć to na uwadze.

GODŁO CZY HERB

Jako, że tematem książki jest koncepcja oznakowania symbolami państwa urzędów administracji państwowej wypada zacząć od podstaw, tegoż oznakowania, zawartych w ustawie zasadniczej. „Ustawa o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych” z dnia 31 stycznia 1980 r., znowelizowanej w roku 2005., zawiera taki zapis:

„Art. 2.

1. Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego ze złotą koroną na głowie zwróconej w prawo, z rozwiniętymi skrzydłami, z dziobem i szponami złotymi, umieszczony w czerwonym polu tarczy.

2. Wzór godła Rzeczypospolitej Polskiej zawiera załącznik nr 1.”

Kolejny artykuł Ustawy precyzuje jakie podmioty mogą się godłem posługiwać.

„Art. 2a.

Wizerunku orła ustalonego dla godła używają:

- 1) organy władzy państwowej,
- 2) organy administracji rządowej,
- 3) gminy, związki międzygminne oraz ich organy,
- 4) powiaty, związki powiatów oraz ich organy,
- 5) samorządy województw oraz ich organy,
- 6) sądy, prokuratury i komornicy sądowi,
- 7) samorządowe kolegia odwoławcze,
- 8) regionalne izby obrachunkowe,
- 9) jednostki organizacyjne Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej,
- 10) jednostki organizacyjne Policji, Straży Granicznej, Państwowej Straży Pożarnej i Obrony Cywilnej Kraju,
- 11) jednostki organizacyjne Służby Więziennej,
- 12) szkoły publiczne, szkoły niepubliczne o uprawnieniach szkół publicznych, państwowe szkoły wyższe, niepaństwowe szkoły wyższe,
- 13) inne podmioty, jeżeli przepisy szczególne uprawniają je do używania wizerunku orła.”

Z powyższego zapisu, w art. 2a – „**Wizerunku orła ustalonego dla godła używają:**”, wynika jasno, że instytucje w nim wymienione winny posługiwać się samym orłem, bez tarczy herbowej. Gdyby ustawodawca miał na myśli cały herb użył by sformułowania „**Wizerunku godła używają:**”.

Zatem sprawa czym i kto może, lub powinien, się posługiwać, w oznakowaniu, powinna być jasna i nie dyskusyjna. Używać należy godła heraldycznego – orła, a nie herbu.

GODŁA/ZNAKI

godło
państwa

herb

godło
heraldyczne

Niestety tak nie jest, z powodu użycia słowa „godło”.

„GODŁO” POWODEM ZAMIESZANIA

Za edukowanie Polaków, o ich symbolach, biorą się teraz wszyscy. Szkoda, że w zdecydowanej większości powielają gdzieś zasłyszane fragmenty, nie doczytują uważnie i ze zrozumieniem, nie próbują też sięgać głębiej do zasobu archiwalnego, do źródeł, dość akurat łatwo dostępnych, i porównywać. W efekcie wychodzą więc bzdury dotyczące „godła”, pod hasłem „*Twórcy ustawy zasadniczej pomylili pojęcia godła i herbu.*”. Konstytucja błędu nie zawiera i jej twórcy błędu nie popełnili, co postaram się udowodnić dalej. Użycie w niej słowa „godło” jest całkowicie prawidłowe i zasadne.

„Godłem Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu.”

Wyjaśnijmy zatem terminologię, bo to nie twórcy ustawy zasadniczej mylą pojęcia. Wystarczy bowiem sprawdzić co się pod pojęciami godło i herb kryje. Traktowanie bowiem słowa „godło” li tylko jako skrót, od „godło heraldyczne”, jest ewidentnym błędem. Zaczniemy od podstaw.

CO OZNACZA SŁOWO „GODŁO”?

Słownik Języka Polskiego PWN przynosi nam dwie proste definicje słowa. Pierwsza:

1. *godło* «znak wyróżniający»
2. **godło państwowe** «wizerunek będący symbolem państwa, umieszczany na flagach, pieczęciach, monetach»”.

W internetowej Wikipedii ujęto to tak:

„Godło – symbol wyróżniający, znak rozpoznawczy przynależności osoby bądź przedmiotu do szerszej grupy rodowej, prawnej lub społecznej, np. herb, gmerk, logo.”

Ja dodał bym tu także: flagę, pieczęć, chorągiew. Bo i te elementy są godłami, także w wypadku państwa. W międzywojniu wymieniane było w akcie normatywnym kilka godeł państwowych, o czym napiszę dalej.

W Słowniku Języka Polskiego PWN mamy i drugie objaśnione – czym jest herb:

1. «**godło państwa**, ziemi, miasta lub instytucji»
2. «dziedziczny znak rodowy szlachty i arystokracji»”

Przejdźmy teraz do heraldyki i jej terminologii. Znowu posłużę się Wikipedią, choć to źródło nie jest w pełni wiarygodne, tu jednak błędu nie popełnia stwierdzając:

„Herb (nazwa przyjęta z niem. Erbe „dziedzictwo”) – znak rozpoznawczo-bojowy, wywodzący się z symboliki heroicznej lub znaków własnościowych, od XII w. ustalany według ścisłych reguł heraldycznych, pełniący funkcję wyróżnika osoby stanu rycerskiego, później szlacheckiego, także rodziny, rodu, organizacji

kościelnej, mieszczańskiej bądź cechu rzemieślniczego, korporacji, miasta, jednostki podziału terytorialnego lub państwa.”

Jak widać, herb to bardzo specyficzny znak, rządzący się własnymi prawami - regułami heraldycznymi. Co nie zmienia faktu, iż przynależy on do szerszego zbioru, określanego terminem „znaki”. Innym określeniem tegoż samego zbioru jest termin „godła”.

Wróćmy jeszcze do Wikipedii, gdzie znajdziemy opisy „godła państwowego” i „godła heraldycznego”.

„Godło państwowe

Godła państwowe są – przynajmniej na terenie Europy – często pochodne od godła lub herbu aktualnych lub historycznych władców. Ich opis jest prawnie zdefiniowany i prawnie chroniony. Godła te są umieszczane m.in. na sztandarach, flagach, monetach i pieczęciach. Są uważane za jeden z najważniejszych znaków suwerenności danego podmiotu politycznego.”

„Godło heraldyczne

Godło w heraldyce jest zasadniczym elementem graficznym obecnym na tarczy herbu.”

W sumie zbiór symboli państwa, także firm, określane jako „godła / znaki” wygląda tak.

Godłem państwowym Rzeczypospolitej jest zatem herb (Orła Białego), natomiast godłem heraldycznym sam orzeł.

Dla pełnej jasności sprawdźmy jak to wyglądało w zapisach międzywojennych unormowań prawnych symboli państwa.

W „Ustawie z dnia 1 sierpnia 1919 r. o godłach i barwach Rzeczypospolitej Polskiej” czytamy (wytluszczenie moje):

” Art, 1,

Dopóki nie zostaną ustalone granice Państwa Polskiego i dopóki konstytucja nie określi godeł, barw państwowych, jak i tytułów urzędów i instytucji państwowych, urzędy Rzeczypospolitej używać winny **godeł** i barw według załączonych wzorów:

1. **Herb** Rzeczypospolitej

Za herb Rzeczypospolitej Polskiej uznaje się znak orła białego, z głową zwróconą w prawo (dla patrzącego w lewo), ze skrzydłami wzniesionymi do góry, ze złotymi szponami, koroną i dziobem w czerwonym polu prostokątnem (wzór no 1)

2. Pieczęci Rzeczypospolitej [...]

3. Barw narodowych [...]

4. Chorągwi Rzeczypospolitej. [...]

5. Flag dla dyplomatycznych przedstawicieli Państwa: konsulów, wicekonsulów oraz handlowej bandery morskiej. [...]

6. Chorągwi i sztandarów wojskowych pułków: [...]

7. Flagi wojennej lądowej i bandery morskiej wojennej oraz proporca i znaku polskiej marynarki wojennej. [...]

8. Flagi i godła poszczególnych Ministerstw [...],,

Mamy tutaj zatem opisany dość spory zbiór godeł stosowanych przez państwo.

Kolejnym aktem prawnym jest „Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 13 grudnia 1927 r. o godłach i barwach państwowych oraz o oznakach, chorągwiach i pieczęciach”. To właśnie w tym rozporządzeniu wprowadzono herb RP projektu prof. Zygmunta Kamińskiego. Czytamy w nim co następuje:

„Tytuł I, Art. 1. **Godłami państwowymi** są:

- 1) herb państwowy t.j. wizerunek orła białego z głową zwróconą w prawo (dla patrzącego w lewo), ze skrzydłami rozwiniętymi, z koroną i dziobem oraz szponami złotymi (orzeł państwowy) na prostokątnej tarczy w polu czerwonym (wzór no 1)

2) *Chorągiew Rzeczypospolitej, przysługująca wyłącznie Prezydentowi Rzeczypospolitej, [...]*

Mamy wobec powyższego sprawę jednoznacznie wyjaśnioną – godło=znak. Zatem wystarczy podstawić, w tekście obecnej „Konstytucji” i „Ustawy o godle”, słowo „znak” w miejsce słowa „godło”, by wszystko stało bardziej zrozumiałe. Jedyna różnica tamtego zapisu, w stosunku do obecnie obowiązującej ustawy, to enumeratywne wymienienie godeł, których obecnie, poza herbem, nie mamy. Z tej racji obecna ustawa nie wymienia herbu „Orła Białego”, ale bezsprzecznie do niego odnosi się słowo „godło”. Spróbujmy zatem pokazać to w zapisie obecnym i po zmianie (dla ułatwienia) słowa „godło” na słowo „znak”.

Obecny zapis Konstytucyjny brzmi:

„Rozdział I, Art. 28.

1. **Godłem** Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu.”

Po zamianie słowa „godło”, na równoważne słowo „znak”, brzmiał by on następująco:

„Rozdział I, Art. 28.

1. **Znakiem** Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego w koronie w czerwonym polu.”

Przejdźmy teraz do „Ustawy o godle, barwach i hymnie Rzeczypospolitej Polskiej oraz o pieczęciach państwowych” z dnia 31 stycznia 1980 r., znowelizowanej w roku 2005. Jest taki zapis:

„Art. 2.

1. **Godłem** Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego ze złotą koroną na głowie zwróconej w prawo, z rozwiniętymi skrzydłami, z dziobem i szponami złotymi, umieszczony w czerwonym polu tarczy.

Po zmianie, słowa „godło” na słowo „znak”, brzmiał by ten zapis następująco

„Art. 2.

1. **Znakiem** Rzeczypospolitej Polskiej jest wizerunek orła białego ze złotą koroną na głowie zwróconej w prawo, z rozwiniętymi skrzydłami, z dziobem i szponami złotymi, umieszczony w czerwonym polu tarczy.

Zatem wykładnia terminu „godło”, jako „godło państwowe”, logicznie wynika z ciągu aktów prawnych II i III RP.

A jednak w „*Informacji o wynikach kontroli używania symboli państwowych przez organy administracji publicznej.*” Najwyższej Izby Kontroli z 2005 r., znajduje się taki, błędny, passus:

„Problemy ze stosowaniem przepisów ustawy dotyczącymi godła zaczynają się już od samego pojęcia godło. Zgodnie z zasadami heraldyki (nauki o herbach), orzeł biały umieszczony w czerwonym polu tarczy, określony w ustawie pojęciem „godło”, prawidłowo powinien być nazywany „herbem” – godło to sam wizerunek orła, zaś orzeł umieszczony w polu tarczy to herb. Zmiana terminologii nastąpiła podczas prac nad konstytucją PRL z 22 lipca 1952 r., w celu uniknięcia skojarzeń ze szlachecką przeszłością i, niestety, przetrwała do chwili obecnej.”

Mamy tu ewidentnie przypisanie słowu „godło” znaczenia zawężonego, jako skrótu od terminu „godło heraldyczne”. Błądność tego twierdzenia wykazałem wcześniej. Nie nastąpiła tutaj bowiem żadna zmiana terminologii, czy pomylenie terminologii. Nastąpiło jedynie wycięcie sprecyzowania godła, iż jest to „herb”. Rzeczywiście w latach PRL wycięto słowo „herb”, ale i było to prostą konsekwencją usunięcia innych godeł, m.in. chorągwi Rzeczypospolitej, oraz awersji do samego terminu „herb”, wiążanego ze szlachtą.

Ale, skoro już jesteśmy przy precyzowaniu zapisu w Ustawie, to prawidłowy zapis powinien wyglądać następująco – „Godłem Polski jest herb Orła Białego”. Co wynika tak z sprecyzowania, o jakie godło w tym wypadku chodzi – herb, jak i dodania jego miana heraldycznego – Orzeł Biały, które nosi.

NORMOWANIE PRZEZ ZAMIESZANIE

Kiedy wydaje się, że sprawę godła wyjaśniliśmy, pojawia się Uchwała nr 8/2013 Komisji Heraldycznej, z 18 stycznia 2013 r., a konkretnie załącznik do niej – „*Stanowisko Komisji Heraldycznej w sprawie obecności Orła Białego na stronach internetowych podmiotów uprawnionych do używania jego wizerunku*”. I sprawę stawia na głowie.

Na początku powyżej wspomnianego załącznika, pada takie stwierdzenie:

*„[...] nie obejmując na przykład zagadnienia stosowania symboli Rzeczypospolitej Polskiej na stronach internetowych podmiotów, które są uprawnione do stosowania **wizerunku orła ustalonego dla godła**”.*

Stwierdzenie jest w pełni zgodne z zapisem Ustawy, zatem, w domyśle, stosować należy samego orła. Jednak następny cytat całkowicie temu zaprzecza:

*„[...]Komisja Heraldyczna stoi na stanowisku, że **herb** Rzeczypospolitej Polskiej- [...] – winien widnieć na stronach internetowych ministerstw i innych instytucji państwowych, [...]”.*

Mamy zatem w zaleceniu niejasność, z użytym terminem „godło”. Po pierwsze, co Komisja Heraldyczna rozumie pod terminem „godło” – „godło państwowe” czy „godło heraldyczne”? Nie popełnię błędu jeśli uznam, że słowo „godło” jest tu traktowane w rozumieniu „godło państwowe”. To jednak tym bardziej dziwi w odniesieniu do wprowadzonej zmiany rozumienia ustawowego sformułowania „**wizerunku orła ustalonego dla godła**”, które, w takim układzie, jest już bardzo precyzyjne – chodzi bowiem o wizerunek orła, godła heraldycznego. Po drugie, dlaczego, mimo tak precyzyjnej wykładni, Komisja Heraldyczna robi woltę i nagle wprowadza zamiast orła herb (godło)?, co kłóci się z sensem użytego przez ustawodawcę sformułowania. Jeśli bowiem ustawodawca miał by na myśli herb, to nie wymieniał by orła.

Dlaczego to nie jest jasne i precyzyjne? Jak pokazuje praktyka stosowania „wizerunku orła ustalonego dla godła”, od dziesiątek lat, a konkretnie stosowania właśnie samego orła, czyli godła heraldycznego wyjętego z herbu, było to pojęcie dotąd zrozumiałe i w miarę jednoznaczne.

Faktem jest, że aktualna „Ustawa o godle” zawiera jedynie wzór godła w postaci barwnego herbu, nigdzie też nie zawiera terminu „godło heraldyczne”, ani nie prezentuje jego osobnego wzoru. Może zatem należało by przyjąć, że posługiwanie się godłem heraldycznym nie powinno mieć w ogóle miejsca?, jako wykraczające poza zapis Ustawy. Ale tu niestety mamy owo

nieszczęsne sformułowanie - „wizerunku orła ustalonego dla godła”, które, jednak, odnosi się do samego orła. By odnosiło się ono do herbu musiało by brzmieć bowiem inaczej, z przywołaniem miana heraldycznego herbu, „wizerunku Orła Białego ustalonego dla godła”.

Efektom różnych interpretacji słowa „godło” jest permanentne zamieszanie, z rozumieniem tego terminu. W konsekwencji brak jest jasności co należy stosować, na oznaczenie instytucji państwa, orła, godła heraldyczne czy herb?

Dopóki zatem nie zostanie unormowana ta dwoistość podejścia i interpretacji terminu „godło”, uznać należy wykazaną powyżej poprawność zapisu „Ustawy o godle”, iż instytucje państwowe używają „**wizerunku orła ustalonego dla godła**”, rozumianego jako wizerunku samego orła (godła heraldycznego bez tarczy), i to mimo braku stosownego załącznika z wzorem. **To orła, nie herb, należy stosować w oznakowaniu instytucji państwa.**

Takie podejście ma oczywiście wadę, wynikającą właśnie z braku stosownego załącznika do Ustawy, z wzorcem. W konsekwencji wymusza to bowiem odtwarzanie, tegoż orła, co z kolei przynosi równie duże zamieszanie z poprawnością tegoż odtwarzania, efekty przedstawiłem w pierwszym tomie „projektu Orli Dom”. Jest także sprawa całkowicie nie uregulowana – kwestia wielkości użytego orła / herbu dla konkretnego zastosowania, na przykład strony internetowej.

Na postawiony powyżej problem staram się odpowiedzieć w części dalszej, prezentując przykłady dotychczasowego używania godeł: godła państwowego (herbu) i godła heraldycznego (orła), oraz własne przemyślenia w tym temacie, wynikające z nich konkluzje i koncepcje unormowania problemu, w tym projekty standaryzacji.

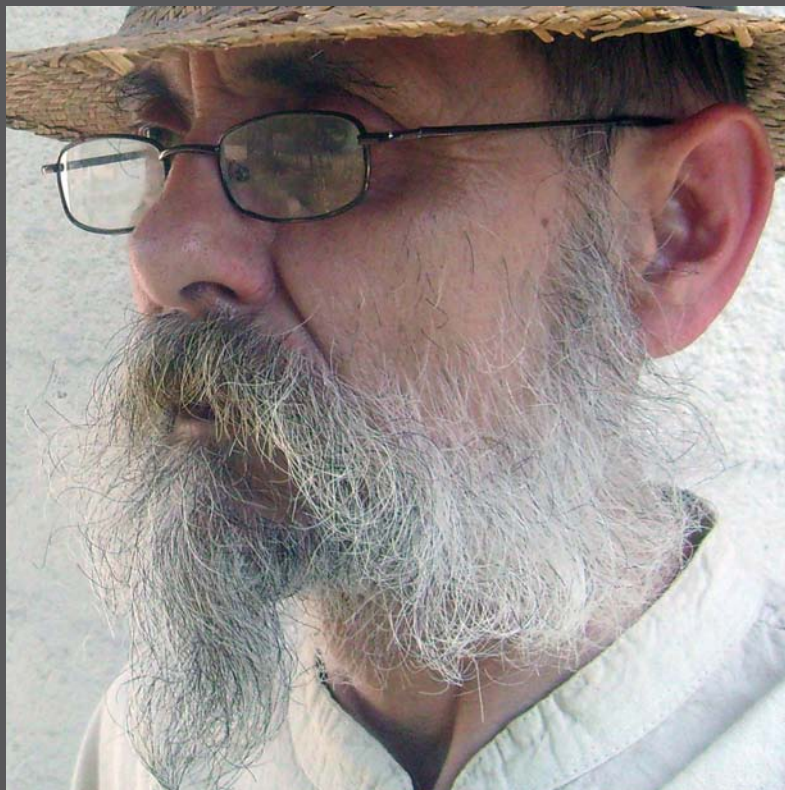
DODATEK ODAUTORSKI

Tak jak podkreślałem, we wstępie, książka nie jest kompletnym, gotowym do użycia, opracowaniem identyfikacji wizualnej państwa. Nie jest nim także sam projekt Orli Dom, choć zawiera dużo większy zasób projektów, rysunków szczegółowych, których w niniejszej książce nie pokazałem. Cała dotychczasowa dokumentacja projektu Orli Dom liczy sobie bowiem grubo ponad 800 stron formatu 30×30 cm, w 6 tomach. A projekt nadal się rozwija.

Nie twierdzę także, co podkreślam, że to, co przedstawiłem w książce, jest jedynym możliwym rozwiązaniem. Moim zdaniem opracowanie trzeba by skonfrontować z realiami audytu i założeń do zmian. Niestety, na dzisiaj brak i jednego, i drugiego. Mam jednak nadzieję, że zaprezentowana w książce koncepcja zmian ma wartość dobrego materiału, nie tylko do zapoznania się z problemem, ale również jako punkt startu do poważnej dyskusji nad wizerunkiem państwa, poprzez jego znaki. W czym, mam nadzieję, takie zobrazowanie pomoże.

Jeżeli masz Drogi Czytelniku własne przemyślenia, interesujące fakty lub fotografie na ten temat, podziel się proszę nimi ze mną, korzystając z maila – alw@e-alw.com.

Z góry serdecznie dziękuję.

Andrzej-Ludwik Włoszczyński
projektant, doradca

45 lat pracy zawodowej, w tym:
10 lat grafik w Państwowym Instytucie Wydawniczym,
15 lat prowadził autorską pracownię projektową,
3 lata wykładowca identyfikacji wizualnej
w Warszawskiej Szkole Reklamy.

Strony internetowe Autora:
projekty logo – www.e-alw.com
Orli Dom – www.orlidom.pl
Wizerunek miasta – www.wizerunekmiasta.pl
blog alw – <http://alw.pl>

Kontakt:
tel. 602 229 544
alw@e-alw.com